

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (tretji senat)

z dne 8. maja 2019*

„Predhodno odločanje – Enako obravnavanje moških in žensk v zadevah socialne varnosti – Direktiva 79/7/EGS – Člen 4 – Prepoved kakršne koli diskriminacije na podlagi spola – Posredna diskriminacija – Delo s krajšim delovnim časom – Izračun starostne pokojnine“

V zadevi C-161/18,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Tribunal Superior de Justicia de Castilla y León (vrhovno sodišče Kastilije in Leóna, Španija) z odločbo z dne 17. januarja 2018, ki je na Sodišče prispela 27. februarja 2018, v postopku

Violeta Villar Láiz

proti

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS),

Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS),

SODIŠČE (tretji senat),

v sestavi A. Prechal (poročevalka), predsednica senata, F. Biltgen, J. Malenovský, C. G. Fernlund, sodniki, in L. S. Rossi, sodnica,

generalni pravobranilec: H. Saugmandsgaard Øe,

sodna tajnica: L. Carrasco Marco, administratorica,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 10. januarja 2019,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za Villar Láiz R. M. Gil López, abogada,
- za Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) in Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS) A. Alvarez Moreno in G. Guadaño Segovia, letradas,
- za špansko vlado L. Aguilera Ruiz in V. Ester Casas, agenta,
- za Evropsko komisijo S. Pardo Quintillán in C. Valero, agentki,

* Jezik postopka: španščina.

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalnega pravobranilca, da bo v zadevi razsojeno brez
sklepnih predlogov,

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 21 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina) in člena 4 Direktive Sveta z dne 19. decembra 1978 o postopnem izvrševanju načela enakega obravnavanja moških in žensk v zadevah socialne varnosti (79/7/EGS) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 1, str. 215).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med Violeto Villar Láiz ter Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) (nacionalni zavod za socialno varnost (INSS), Španija) in Tesorería General de la Seguridad Social (splošni sklad socialne varnosti (TGSS), Španija) zaradi izračuna starostne pokojnine.

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva 79/7

- 3 Člen 1 Direktive 79/7 določa:

„Namen te direktive je postopno izvrševanje načela enakega obravnavanja moških in žensk v zadevah socialne varnosti (v nadaljevanju: ‚načelo enakega obravnavanja‘) na področju socialne varnosti ter drugih elementov socialnega varstva, ki jih predvideva člen 3.“

- 4 Člen 3(1) te direktive določa:

„Ta direktiva se uporablja za:

- (a) zakonske sisteme, ki zagotavljajo varstvo pred naslednjimi vrstami tveganja:

[...]

- starostjo,

[...]“

- 5 Člen 4(1) navedene direktive določa:

„Načelo enakega obravnavanja pomeni, da ni nobene diskriminacije na podlagi spola, bodisi posredne ali neposredne, še posebno ne glede zakonskega ali družinskega statusa in zlasti glede:

- namena [področja uporabe] sistemov in pogojev za dostop do njih;
- obveznosti glede prispevkov in izračunavanja prispevkov,
- izračunavanja dajatev, vključno z zvišanjem zaradi zakonskega partnerja in vzdrževancev, in pogojev, ki urejajo trajanje in obdržanje upravičenosti do dajatev.“

Direktiva 2006/54/ES

- 6 V uvodni izjavi 30 Direktive 2006/54/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. julija 2006 o uresničevanju načela enakih možnosti ter enakega obravnavanja moških in žensk pri zaposlovanju in poklicnem delu (UL 2006, L 204, str. 23) je navedeno:

„Pomembno vlogo pri zagotavljanju učinkovitega uresničevanja načela enakega obravnavanja ima sprejetje pravil o dokaznem bremenu. Kakor je to izreklo Sodišče, je treba torej sprejeti določbo, ki bo omogočala, da se dokazno breme prenese na toženo stranko, kadar gre za očiten primer domnevne diskriminacije, razen v zvezi s postopki, v katerih mora sodišče ali drugi pristojni nacionalni organ raziskati dejstva. Vendar pa je treba pojasniti, da presoja dejstev, na podlagi katerih se lahko domneva o neposredni ali posredni diskriminaciji, ostaja v pristojnosti nacionalnega organa v skladu z nacionalno zakonodajo ali prakso. Poleg tega naj bi države članice v kateri koli ustrezni fazi postopka uvedle dokazna pravila, ki so ugodnejša za tožeče stranke.“

- 7 Člen 2(1) te direktive določa:

„Za namene te direktive se uporabljajo naslednje opredelitve:

[...]

- (b) ‚posredna diskriminacija‘: kadar bi bile zaradi navidezno nevtralnega predpisa, merila ali prakse osebe enega spola v posebej neugodnem položaju v primerjavi z osebami drugega spola, razen če ta predpis, merilo ali praksa objektivno temelji na zakonitem cilju in so sredstva za doseganje tega cilja ustrezna in potrebna;

[...]“

Španska zakonodaja

- 8 Člen 209(1) Ley General de la Seguridad Social (splošni zakon o socialni varnosti) v prečiščeni različici, potrjeni z Real Decreto Legislativo 8/2015 (kraljeva zakonska uredba 8/2015) z dne 30. oktobra 2015 (BOE št. 261 z dne 31. oktobra 2015, str. 103291, in popravek v BOE št. 36 z dne 11. februarja 2016, str. 10898, v nadaljevanju: LGSS), določa:

„Osnova za odmero starostne pokojnine se izračuna tako, da se osnova za plačilo prispevkov upravičenca v obdobju 300 mesecev neposredno pred mesecem nastanka dejstva, na podlagi katerega je nastala pravica do dajatve, deli s številom 350 [...].“

- 9 V osmi prehodni določbi LGSS je navedeno:

„[...] Od 1. januarja 2016 se pokojninska osnova izračuna tako, da se osnove za plačilo prispevkov upravičenca v obdobju 228 mesecev neposredno pred mesecem nastanka dejstva, na podlagi katerega je nastala pravica do dajatve, delijo s številom 266 [...].“

- 10 Člen 210(1) LGSS določa:

„Znesek starostne pokojnine se določi tako, da se na osnovo, izračunano v skladu z določbami prejšnjega člena, uporabijo ti odstotki:

- a) 50 % za prvih petnajst let, za katera so bili plačani prispevki;

b) od šestnajstega leta se za vsak dodatni mesec, za katerega so bili plačani prispevki, uporabi zvišanje, ki znaša 0,19 % od 1. do 248. meseca in 0,18 % od 248. meseca dalje, pri čemer odstotek, ki se uporabi na pokojninsko osnovo, ne sme preseči 100 % [...]

[...]“

11 Za leto 2016 se v skladu z deveto prehodno določbo LGSS od šestnajstega leta dalje za vsak dodatni mesec, za katerega so bili plačani prispevki, uporabi zvišanje, ki znaša 0,21 % od 1. do 163. meseca in 0,19 % za vsakega od 83 naslednjih mesecev, zgornja meja pa je določena na 100 %.

12 V členih od 245 do 248 LGSS so določena pravila, ki veljajo za delavce, zaposlene s krajšim delovnim časom, za namen pridobitve finančnih dajatev iz sistema socialne varnosti.

13 Člen 245 LGSS, naslovljen „Socialna varnost“, določa:

„1. Socialna varnost, ki izhaja iz pogodb o zaposlitvi s krajšim delovnim časom, se ureja v skladu z načelom enakega obravnavanja delavca, ki delo opravlja s krajšim delovnim časom, in delavca, ki delo opravlja s polnim delovnim časom [...].

2. Pravila iz tega dela se v skladu z določbami členov 12 in 16 prenovitve Ley del Estatuto de los Trabajadores (zakon o delovnih razmerjih) uporabljajo za delavce s pogodbami o zaposlitvi za krajši delovni čas, pogodbami o zaposlitvi za krajši delovni čas zaradi delne upokojitve drugega delavca in t. i. pogodbami *‘fijo-discontinuo’*, ki spadajo na področje uporabe splošnega sistema, vključno z delavci, zaposlenimi za določen čas ali na podlagi pogodbe *‘fijo-discontinuo’*, ki so vključeni v poseben sistem delavcev v gospodinjstvu“.

14 Člen 246 LGSS, naslovljen „Plačilo“, določa:

„1. Osnova za plačilo prispevkov za socialno varnost in prispevkov, ki se plačujejo skupaj z njimi, se določa na mesečni podlagi, sestavljajo pa jo dejansko izplačane plače glede na opravljene redne delovne ure in nadure.

2. Tako določena osnova za plačilo prispevkov ne sme biti nižja od zakonsko predpisanih zneskov.

3. Prispevki za nadure se zavodu za socialno varnost plačujejo na podlagi istih osnov in stopenj, ki se uporabljajo za redno opravljene ure.“

15 Člen 247 LGSS, ki se nanaša na izračun obdobja plačevanja prispevkov, določa:

„Za izkazovanje potrebnega prispevnega obdobja za pridobitev pravice do dajatev iz naslova pokojnine, trajne nezmožnosti za delo, smrti in preživetja, začasne nezmožnosti za delo in starševstva se uporabljajo ta pravila:

a) Upoštevajo se različna obdobja, v katerih je bil delavec zavarovan na podlagi pogodb o zaposlitvi s krajšim delovnim časom, ne glede na trajanje delovnega časa za vsako od njih.

V ta namen se količnik znižanja za delo s krajšim delovnim časom, ki je določen v odstotku časa dela, opravljenega s krajšim delovnim časom, glede na čas dela, ki ga opravi primerljiv delavec, zaposlen s polnim delovnim časom, uporabi za obdobje zavarovanja v okviru pogodbe o zaposlitvi s krajšim delovnim časom, rezultat tega pa je število dni, za katere se šteje, da so bili dejansko plačani prispevki za vsako obdobje.

Po potrebi je treba številu tako izračunanih dni dodati dneve, za katere so bili plačani prispevki za poln delovni čas, rezultat tega pa so vsi dnevi plačevanja prispevkov, ki se upoštevajo pri izračunu za pridobitev dajatev.

- b) Ko se ugotovi število izkazanih dni plačevanja prispevkov, je treba izračunati skupni količnik znižanja, ki se nanaša na delo s krajšim delovnim časom in ki ustreza odstotku, ki pomeni število dni dela, obračunanih, kot da so zanje bili plačani prispevki, v skladu s točko (a) zgoraj, na skupno število dni zavarovanja v celotnem poklicnem življenju delavca. [...]
- c) Minimalno obdobje plačevanja prispevkov, zahtevano od delavcev, zaposlenih s krajšim delovnim časom, za vsako od finančnih dajatev, za katere se določi tako obdobje, se izračuna tako, da se za zadevno obdobje na splošno uporabi splošni količnik znižanja, vezan na delo s krajšim delovnim časom, iz točke (b).

V primerih, v katerih se zaradi odobritve ustrezne ekonomske dajatve zahteva, da je del minimalnega obdobja plačevanja prispevkov ali to celotno obdobje zajeto znotraj določenega roka, se splošni količnik znižanja, vezan na delo s krajšim delovnim časom, uporabi za določitev zahtevanega obdobja plačevanja prispevkov. Obdobje, v katerem mora biti zajeto zahtevano obdobje, je v vsakem primeru določeno na splošno za zadevno dajatev.“

16 Člen 248 LGSS, naslovljen „Znesek finančnih dajatev“, določa:

„1. Določitev osnove za finančne dajatve je urejena s temi pravili:

- a) Osnova za dajatve iz naslova pokojnine in trajne nezmožnosti za delo se izračuna v skladu s splošnim pravilom.

[...]

2. Za izračun starostne pokojnine in pokojnine zaradi trajne nezmožnosti za delo, ki je posledica nepoklicne bolezni, se obdobja, v katerih ni bilo treba plačevati prispevkov, upoštevajo glede na minimalno osnovo za plačilo prispevkov, ki je veljala v tem obdobju, glede na število ur, določenih s pogodbo o zaposlitvi.

3. Za določitev zneska starostne pokojnine in pokojnine zaradi trajne nezmožnosti za delo, ki je posledica nepoklicne bolezni, se število dni plačevanja prispevkov, izračunano v skladu z določbami člena 247(2)(a), pomnoži s količnikom 1,5, pri čemer tako izračunano število dni ne sme presegati obdobja dela s krajšim delovnim časom.

Odstotek, ki ga je treba uporabiti na zadevno pokojninsko osnovo, se določi na podlagi splošne lestvice, na katero napotuje člen 210(1), s to izjemo:

[...]“

Spor o glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

17 Iz predložitvene odločbe izhaja, da je V. Villar Láiz zaprosila INSS za izplačilo starostne pokojnine.

18 INSS ji je od 1. oktobra 2016 priznal starostno pokojnino, katere vrednost se je izračunala tako, da se je pokojninska osnova pomnožila s količnikom znižanja 53 %, pri čemer je bilo s tem količnikom upoštevano, da je V. Villar Láiz precejšen del svojega poklicnega življenja delala s krajšim delovnim časom.

- 19 Predložitveno sodišče pojasnjuje, da ta pokojninska osnova izhaja iz povprečja osnov za plačilo prispevkov, izračunanih glede na dejansko izplačane plače za opravljene ure, od katerih so bili plačani prispevki v letih pred upokojitvijo.
- 20 V. Villar Láiz je predlagala, naj se za izračun zneska njene starostne pokojnine uporabi količnik 80,04 %, tako da bi se upoštevala obdobja dela s krajšim delovnim časom enako, kot da bi šlo za obdobja dela s polnim delovnim časom.
- 21 Ker je bila ta zahteva zavrnjena, je V. Villar Láiz vložila tožbo pri Juzgado de lo Social n° 4 de Valladolid (socialno sodišče št. 4 v Valladolidu, Španija). Trdila je, da različno obravnavanje, uvedeno z nacionalno ureditvijo, vodi do posredne diskriminacije na podlagi spola, saj je večina delavcev, zaposlenih s krajšim delovnim časom, ženskega spola.
- 22 Juzgado de lo Social n° 4 de Valladolid (socialno sodišče št. 4 v Valladolidu) je s sodbo z dne 30. junija 2017 tožbo zavrnilo z obrazložitvijo, da različno obravnavanje delavcev, zaposlenih s krajšim delovnim časom, pri izračunu starostne pokojnine ne pomeni diskriminacije, ker je namen uporabljenega načina prilagoditev izračuna plačanih prispevkov v skladu z načelom *pro rata temporis*.
- 23 V. Villar Láiz je proti tej sodbi vložila pritožbo pri predložitvenem sodišču.
- 24 Navedeno sodišče pojasnjuje, da je bil sistem za izračun starostne pokojnine vzpostavljen po razglasitvi sodbe št. 61/2013 Tribunal Constitucional (ustavno sodišče, Španija) z dne 14. marca 2013. Tribunal Constitucional (ustavno sodišče) je v tej sodbi glede na sodbo Sodišča z dne 22. novembra 2012, Elbal Moreno (C-385/11, EU:C:2012:746), razsodilo, da je neustaven prejšnji sistem, v skladu s katerim se je obdobje dela s krajšim delovnim časom za pridobitev starostne pokojnine upoštevalo sorazmerno glede na trajanje dela s polnim delovnim časom, uporabil pa se je količnik 1,5. V skladu s tem sistemom delavec ni imel pravice do pridobitve starostne pokojnine, če tako izračunano obdobje dela ni preseglo petnajstih let. Zakonodajalec je z reformo spremenil sistem za pridobitev starostne pokojnine, tako da je za izračun zneska pokojnine za delavce, zaposlene s krajšim delovnim časom, uvedel količnik znižanja.
- 25 Praviloma naj bi znesek pokojnine ustrezal pokojninski osnovi, ki temelji na povprečju osnov za plačilo prispevkov v letih pred upokojitvijo, pomnoženi z odstotkom, določenim glede na število let plačevanja prispevkov.
- 26 Za delavce, zaposlene s krajšim delovnim časom, so natančnejša pravila za izračun tega odstotka določena v členu 247 LGSS. Iz navedenega člena naj bi izhajalo, da se obdobja dela s krajšim delovnim časom ne upoštevajo v celoti, ampak sorazmerno glede na krajši delovni čas, tako da se uporabi količnik znižanja, ki ustreza odstotku, ki ga pomeni čas, ko delavec dela s krajšim delovnim časom, v primerjavi z delovnim časom delavca, zaposlenega s polnim delovnim časom.
- 27 Nazadnje, v skladu s členom 248(3) LGSS se število dni plačevanja prispevkov, določeno na podlagi tega izračuna, pomnoži s količnikom 1,5, pri čemer tako izračunano število dni ne sme presegati števila dni, za katere so dejansko bili plačani prispevki.
- 28 Po mnenju istega sodišča iz tega izhaja, da so v primeru obdobja dela s krajšim delovnim časom s špansko zakonodajo najpogosteje določeni neugodni učinki za delavce, zaposlene s krajšim delovnim časom, v primerjavi z delavci, zaposlenimi s polnim delovnim časom, in so učinki le v nekaterih redkih primerih nevtralni, če je količnik znižanja, vezan na obdobja dela s krajšim delovnim časom, višji ali enak dvema tretjinama dela s polnim delovnim časom.
- 29 Iz tega je razvidno, da naj bi imel izračun pokojnine v primeru dela s krajšim delovnim časom dvojne negativne posledice. Poleg tega, da sta plača delavca, zaposlenega s krajšim delovnim časom, in posledično zadevna pokojninska osnova nižji od plače in pokojninske osnove delavca, zaposlenega

s polnim delovnim časom, naj bi se namreč s tem sistemom sorazmerno s krajšim delovnim časom skrajšalo obdobje plačevanja prispevkov, ki se upošteva za določitev odstotka, ki se uporabi na pokojninsko osnovo.

- 30 Predložitveno sodišče pojasnjuje, da nacionalni sistem za izračun starostne pokojnine v primeru dela s krajšim delovnim časom večinoma škoduje ženskam, saj je bilo po podatkih Instituto Nacional de Estadística (nacionalni statistični urad, Španija) v prvem četrtletju leta 2017 75 % delavcev, zaposlenih s krajšim delovnim časom, ženskega spola.
- 31 V teh okoliščinah predložitveno sodišče meni, da določbe iz postopka v glavni stvari vodijo do posredne diskriminacije na podlagi spola, ki je v nasprotju s členom 4(1) Direktive 79/7 in členom 21 Listine. Zadevne nacionalne določbe naj namreč ne bi ustrezale legitimnemu cilju socialne politike ali naj vsaj ne bi bile sorazmerne s takim ciljem.
- 32 Predložitveno sodišče meni, da LGSS ni mogoče razlagati na način, skladen s členom 4(1) Direktive 79/7. V zvezi s tem tudi pojasnjuje, da na podlagi sodne prakse Tribunal Constitucional (ustavno sodišče) španska sodišča ne morejo izključiti nacionalne ureditve, kakršna je ta v postopku v glavni stvari, razen če so ta sodišča vložila predlog za sprejetje predhodne odločbe pri Sodišču ali predložila vprašanje o skladnosti z ustavo Tribunal Constitucional (ustavno sodišče).
- 33 V teh okoliščinah je Tribunal Superior de Justicia de Castilla y León (vrhovno sodišče Kastilije in Leóna) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

- „1. V skladu s španskim pravom se starostna pokojnina odmeri v odstotku – ki je odvisen od števila let, za katera so bili med poklicnim življenjem plačani prispevki – pokojninske osnove, izračunane na podlagi plač iz zadnjih let. Ali je treba šteti, da je pravilo nacionalnega prava, kakršno je to iz členov 247(a) in 248(3) [LGSS], v skladu s katerim se število let, ki so upoštevna za izračun odmernega odstotka, v primeru obdobja dela s krajšim delovnim časom zmanjša, v nasprotju s členom 4(1) Direktive [79/7]? Ali se s členom 4(1) Direktive [79/7] zahteva, da se število let plačevanja prispevkov, ki se upoštevajo za določitev odmernega odstotka za izračun starostne pokojnine, določa enako za delavce, zaposlene s polnim delovnim časom, in tiste, zaposlene s krajšim delovnim časom?
2. Ali je pravilo nacionalnega prava, kakršno je to v postopku v glavni stvari, v nasprotju tudi s členom 21 [Listine], zaradi česar je nacionalno sodišče dolžno, da zagotovi polni učinek Listine in ne uporabi spornih zakonodajnih določb notranjega prava, ne da bi mu bilo treba zahtevati ali čakati, da so te določbe po zakonodajni poti ali kakšnem drugem ustavnem postopku predhodno odpravljene?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

- 34 Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je člen 4(1) Direktive 79/7 treba razlagati tako, da nasprotuje ureditvi države članice, kakršna je ta v postopku v glavni stvari, v skladu s katero se znesek starostne pokojnine, ki temelji na plačevanju prispevkov, delavca, zaposlenega s krajšim delovnim časom, izračuna tako, da se pokojninska osnova, ki se določi na podlagi dejansko izplačanih plač in dejansko plačanih prispevkov, pomnoži z odstotkom, ki je odvisen od trajanja obdobja plačevanja prispevkov, pri čemer se to obdobje pomnoži s količnikom znižanja, ki odraža razmerje med dejansko opravljenim časom dela s skrajšanim delovnim časom in časom dela, ki ga opravi primerljiv delavec, zaposlen s polnim delovnim časom, ter se nato pomnoži s količnikom 1,5.

- 35 S členom 4(1) te direktive je prepovedana kakršna koli neposredna in posredna diskriminacija na podlagi spola, še zlasti glede izračuna dajatev na področju socialne varnosti.
- 36 V zvezi s tem je treba uvodoma ugotoviti, da nacionalna ureditev, kakršna je ta v postopku v glavni stvari, ne pomeni neposredne diskriminacije na podlagi spola, saj se za delavce in delavke uporablja brez razlikovanja.
- 37 V zvezi z vprašanjem, ali taka ureditev pomeni posredno diskriminacijo, je treba opozoriti, da je treba ta pojem razumeti enako v okviru Direktive 79/7 in v okviru Direktive 2006/54 (glej v tem smislu sodbo z dne 26. junija 2018, MB (Sprememba spola in starostna pokojnina), C-451/16, EU:C:2018:492, točka 34). Iz člena 2(1)(b) Direktive 2006/54 pa je razvidno, da gre za posredno diskriminacijo na podlagi spola, kadar bi bile zaradi navidezno nevtralnega predpisa, merila ali prakse osebe enega spola v posebej neugodnem položaju v primerjavi z osebami drugega spola, razen če ta predpis, merilo ali praksa objektivno temelji na zakonitem cilju ter so sredstva za doseganje tega cilja ustrezna in potrebna.
- 38 Obstoj takega manj ugodnega položaja bi bilo mogoče ugotoviti med drugim, če bi bilo dokazano, da ureditev, kakršna je ta v postopku v glavni stvari, negativno vpliva na bistveno večji delež pripadnikov enega spola v primerjavi s pripadniki drugega spola (glej v tem smislu sodbo z dne 14. aprila 2015, Cachaldora Fernández, C-527/13, EU:C:2015:215, točka 28 in navedena sodna praksa). Nacionalno sodišče mora presoditi, ali je v postopku v glavni stvari tako.
- 39 Sodišče je že razsodilo, da je – če so nacionalnemu sodišču tako kot v obravnavani zadevi na voljo statistični podatki – najboljša metoda primerjava med zadevnimi deleži delavcev moškega spola, na katere zadevno pravilo vpliva, in tistih, na katere ne vpliva, ter istimi deleži pri delavkah. Upoštevanje števila prizadetih oseb ne zadostuje, saj je to število odvisno od števila aktivnih delavcev v celotni državi članici ter od razporeditve zaposlenih moških in žensk v navedeni državi članici (glej v tem smislu sodbo z dne 9. februarja 1999, Seymour-Smith in Perez, C-167/97, EU:C:1999:60, točka 59).
- 40 V zvezi s tem mora nacionalno sodišče presoditi, v kolikšni meri so statistični podatki, ki so mu bili predloženi in ki opisujejo položaj zaposlenih, veljavni in ali jih je mogoče upoštevati, torej ali zlasti ne odražajo zgolj naključnih in kratkoročnih pojavov ter ali so na splošno pomembni (glej v tem smislu sodbo z dne 9. februarja 1999, Seymour-Smith in Perez, C-167/97, EU:C:1999:60, točka 62 in navedena sodna praksa).
- 41 V obravnavanem primeru je iz predložitvene odločbe razvidno, da nacionalne določbe, ki so sporne v postopku v glavni stvari, najpogosteje negativno prizadenejo delavce, zaposlene s krajšim delovnim časom, v primerjavi z delavci, zaposlenimi s polnim delovnim časom. Le v redkih primerih te določbe nimajo takih učinkov zaradi olajševalne narave ukrepa, s katerim se za delavce, zaposlene s krajšim delovnim časom, število dni plačevanja prispevkov pomnoži s količnikom 1,5.
- 42 Poleg tega je iz statističnih podatkov, ki jih je predložitveno sodišče navedlo v predlogu za sprejetje predhodne odločbe, razvidno, da je bilo v prvem četrtletju leta 2017 v Španiji 15.906.700 zaposlenih, od tega 8.332.000 moških in 7.574.600 žensk. V istem obdobju je znašalo število zaposlenih s skrajšanim delovnim časom 2.460.200 (15,47 % zaposlenih), od tega je bilo 613.700 moških (7,37 % zaposlenih moških) in 1.846.500 žensk (24,38 % zaposlenih žensk). Iz teh podatkov je razvidno, da je bilo v navedenem obdobju približno 75 % delavcev, zaposlenih s krajšim delovnim časom, ženskega spola.
- 43 Vendar španska vlada trdi, da se je od vseh pokojninskih spisov, ki jih je v letih 2014–2017 obravnaval INSS in jim ugodil ter v katerih so se obdobja dela in plačevanja prispevkov s krajšim delovnim časom upoštevala tako, da se je za njih uporabil splošni indeks, ki se nanaša na delo s krajšim delovnim časom, približno 60 % nanašalo na ženske in 40 % na moške.

- 44 Ob tem je treba glede skupine delavcev, ki so jih še posebej prizadele nacionalne določbe, ki so sporne v postopku v glavni stvari, poudariti, da je iz spisa, s katerim razpolaga Sodišče, razvidno, da je bil za 65 % delavcev, zaposlenih s krajšim delovnim časom – namreč za tiste, ki so v povprečju delali manj kot dve tretjini časa običajnega delavca, zaposlenega s polnim delovnim časom – količnik znižanja, ki se uporabi na pokojninsko osnovo, nižji od tistega, ki se je uporabil na pokojninsko osnovo delavcev, zaposlenih s polnim delovnim časom. Iz tega izhaja, da so delavci, zaposleni s krajšim delovnim časom, zaradi uporabe tega količnika znižanja v neugodnejšem položaju.
- 45 Že v točki 40 te sodbe je bilo navedeno, da mora predložitveno sodišče preveriti, ali so ti podatki veljavni, reprezentativni in pomembni. V zvezi s tem je treba med drugim opozoriti, da se mora primerjava, navedena v točki 39 te sodbe, v obravnavanem primeru nanašati na skupino delavcev, zaposlenih s krajšim delovnim časom, kot na skupino delavcev, na katere dejansko vpliva ureditev iz postopka v glavni stvari.
- 46 Poleg tega je, tako kot je razvidno tudi iz uvodne izjave 30 Direktive 2006/54, presoja dejstev, na podlagi katerih se lahko sklepa o obstoju neposredne ali posredne diskriminacije, stvar nacionalnih sodnih organov v skladu z nacionalno zakonodajo ali prakso, s katero je mogoče določiti zlasti, da je posredno diskriminacijo mogoče ugotavljati s kakršnimi koli sredstvi, in ne zgolj na podlagi statističnih podatkov (glej po analogiji sodbo z dne 19. aprila 2012, Meister, C-415/10, EU:C:2012:217, točka 43).
- 47 Če bi predložitveno sodišče na podlagi predloženih statističnih podatkov in, odvisno od okoliščin primera, drugih upoštevni dejavnikov ugotovilo, da so z nacionalno ureditvijo iz postopka v glavni stvari v posebej neugoden položaj postavljene zlasti ženske v primerjavi z moškimi, bi bila taka ureditev v nasprotju s členom 4(1) Direktive 79/7, razen če bi bila upravičena z objektivnimi dejavniki, ki niso nikakor povezani z diskriminacijo na podlagi spola.
- 48 Za to bi šlo, če je z izbranimi sredstvi, ki ustrezajo legitimnemu cilju socialne politike države članice, katere zakonodaja se obravnava, mogoče doseči cilj, ki mu sledi ta zakonodaja, in so ta sredstva za to potrebna (glej v tem smislu sodbo z dne 22. novembra 2012, Elbal Moreno, C-385/11, EU:C:2012:746, točka 32 in navedena sodna praksa).
- 49 V zvezi s tem INSS in španska vlada trdita, da sorazmerno znižanje starostne pokojnine v primeru dela s krajšim delovnim časom izraža splošni cilj socialne politike, ki mu sledi nacionalni zakonodajalec, ker je ta popravek ključnega pomena v okviru sistema socialne varnosti, ki temelji na plačevanju prispevkov. Tako znižanje naj bi bilo namreč potrebno z vidika načel plačevanja prispevkov in enakosti med delavci, zaposlenimi s krajšim delovnim časom, in delavci, zaposlenimi s polnim delovnim časom, ter naj bi bilo objektivno utemeljeno z dejstvom, da v primeru dela s krajšim delovnim časom pokojnina odraža manjši obseg opravljenega dela in v sistem vplačanih prispevkov.
- 50 V zvezi s tem je treba opozoriti, da za samo okoliščino, da se zneski starostnih pokojnin prilagodijo po načelu *pro rata temporis* – da bi se upošteval krajši delovni čas delavca, zaposlenega s krajšim delovnim časom, v primerjavi z delovnikom delavca, zaposlenega s polnim delovnim časom – ni mogoče šteti, da je v nasprotju s pravom Unije (glej v tem smislu sklep z dne 17. novembra 2015, Plaza Bravo, C-137/15, EU:C:2015:771, točka 27 in navedena sodna praksa).
- 51 Vendar je Sodišče razsodilo tudi, da ni mogoče šteti, da je ukrep, ki vodi do več kot sorazmernega znižanja zneska starostne pokojnine delavca glede na njegova obdobja dela s krajšim delovnim časom, objektivno upravičen z dejstvom, da pokojnina v tem primeru odraža manjši obseg opravljenega dela (sodba z dne 23. oktobra 2003, Schönheit in Becker, C-4/02 in C-5/02, EU:C:2003:583, točka 93).
- 52 V obravnavanem primeru je iz predložitvene odločbe razvidno, da nacionalna ureditev iz postopka v glavni stvari vsebuje dva elementa, ki lahko znižata znesek starostne pokojnine delavcev, zaposlenih s krajšim delovnim časom. Prvič, pokojninska osnova za starostno pokojnino se določi na podlagi

osnov za plačilo prispevkov, ki so sestavljene iz dejansko izplačanih plač na podlagi opravljenih ur. Iz tega izhaja, da je navedena pokojninska osnova za delavca, zaposlenega s krajšim delovnim časom, nižja od pokojninske osnove primerljivega delavca, zaposlenega s polnim delovnim časom. Drugič, čeprav se navedena pokojninska osnova pomnoži z odstotkom, ki je odvisen od števila dni plačevanja prispevkov, pa na samo to število dni vpliva količnik znižanja, ki je enak razmerju med dejansko opravljenim časom dela, ki ga opravi delavec, zaposlen s krajšim delovnim časom, in časom dela, ki ga opravi primerljiv delavec, zaposlen za poln delovni čas.

- 53 Res je, da se ta drugi element omili z dejstvom, da se v skladu s členom 248(3) LGSS število dni plačevanja prispevkov – ki se določi tako, da se uporabi količnik znižanja – pomnoži s količnikom 1,5.
- 54 Vendar je treba poudariti, da že prvi element – namreč dejstvo, da je pokojninska osnova delavca, zaposlenega s krajšim delovnim časom, kot odraz manjšega obsega opravljenega dela nižja od pokojninske osnove delavca, zaposlenega s polnim delovnim časom – omogoča, da se doseže želeni cilj, namreč zlasti varstvo sistema socialne varnosti, ki temelji na plačevanju prispevkov.
- 55 Zato uporaba dodatnega količnika znižanja za delo s krajšim delovnim časom presega to, kar je potrebno za doseganje navedenega cilja, in za skupino delavcev, ki so bili zaposleni s krajšim delovnim časom, namreč manj kot dve tretjini dela s polnim delovnim časom, povzroči večje znižanje starostne pokojnine kot v primeru, če bi se zgolj *pro rata temporis* upošteval njihov delovni čas.
- 56 V teh okoliščinah je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je člen 4(1) Direktive 79/7 treba razlagati tako, da nasprotuje ureditvi države članice, kakršna je ta v postopku v glavni stvari, v skladu s katero se znesek starostne pokojnine, ki temelji na plačevanju prispevkov, delavca, zaposlenega s krajšim delovnim časom, izračuna tako, da se pokojninska osnova, ki se določi na podlagi dejansko izplačanih plač in dejansko plačanih prispevkov, pomnoži z odstotkom, ki je odvisen od trajanja obdobja plačevanja prispevkov, pri čemer se za samo to obdobje uporabi količnik znižanja, ki odraža razmerje med dejansko opravljenim časom dela s skrajšanim delovnim časom in časom dela, ki ga opravi primerljiv delavec, zaposlen s polnim delovnim časom, ter se nato pomnoži s količnikom 1,5, če so s to ureditvijo v posebej neugoden položaj postavljene zlasti delavke v primerjavi z delavci.

Drugo vprašanje

- 57 Glede na odgovor na prvo vprašanje na drugo ni treba odgovoriti.

Stroški

- 58 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (tretji senat) razsodilo:

Člen 4(1) Direktive Sveta 79/7/EGS z dne 19. decembra 1978 o postopnem izvrševanju načela enakega obravnavanja moških in žensk v zadevah socialne varnosti je treba razlagati tako, da nasprotuje ureditvi države članice, kakršna je ta v postopku v glavni stvari, v skladu s katero se znesek starostne pokojnine, ki temelji na plačevanju prispevkov, delavca, zaposlenega s krajšim delovnim časom, izračuna tako, da se pokojninska osnova, ki se določi na podlagi dejansko izplačanih plač in dejansko plačanih prispevkov, pomnoži z odstotkom, ki je odvisen od trajanja obdobja plačevanja prispevkov, pri čemer se za samo to obdobje uporabi količnik znižanja, ki odraža razmerje med dejansko opravljenim časom dela s skrajšanim delovnim časom in časom

dela, ki ga opravi primerljiv delavec, zaposlen s polnim delovnim časom, ter se nato pomnoži s količnikom 1,5, če so s to ureditvijo v posebej neugoden položaj postavljene zlasti delavke v primerjavi z delavci.

Podpisi